

Posudek na rigorózní práci
„Hrdelní tresty uložené mimořádnými lidovými soudy v Plzni a Klatovech
v letech 1945 až 1947“

Karel Novák

Karel Novák se v předložené rigorózní práci zabývá problematikou retribučního soudnictví. Konkrétně se zaměřil na výzkum absolutních trestů vynesných Mimořádnými lidovými soudy v Plzni a Klatovech. Výběr tématu považuji za vhodný. Text je upravenou verzí obhájené diplomové práce. Jasně z něho vyplývá autorovo zaujetí danou problematikou a množství prostudovaných archivních dokumentů dokládá jednoznačně poctivý a pracovitý přístup ke zpracování.

Za pozitivum dále považuji interdisciplinární přístup autora, při kterém mohl využít své znalosti z medicíny i zkušenosti soudního znalce. Analýza výkonu hrdelních trestů přináší řadu poznatků, které ocení nejen badatelé zabývající se retribuční. Novák je bezesporu schopen kritického myšlení. Rozsahem svých znalostí a zkušeností měl potenciál zpracovat text, který by výzkum výrazným způsobem obohatil. Bohužel zvolená metodologie tomu už ze své podstaty de facto zabránila. Popis jednotlivých kauz je spíše přepisem spisů MLS než analýzou, které by byl autor jeho kvalit určitě schopen.

Nepochybuji o tom, že Novák prostudoval tisíce stran spisů dvou uvedených MLS, což bylo bezesporu časově hodně náročné, nemusí ale vést vždy ke kýženým výsledkům. Výrazně přínosnější by bylo podle mého názoru, soustředit se například jen na jeden ze soudů a kauzy analyzovat do hloubky. Využití jiných pramenů je pouze minimální. V kauzách trestů smrti by byly přínosné bezesporu materiály uložené v Archivu kanceláře prezidenta republiky či další. V tomto případě zkrátka platí, že méně by bylo více.

Postup autora, kdy ke studiu spisů přistoupil bez detailní znalosti literatury, považuji za nešťastný. Vedle nepříliš reprezentativního vzorku literatury zabývající se konkrétně retribuční problematikou (např. práce Istvána Deáka, Jakuba Šloufa) by se autor měl dobře orientovat v problematice Protektorátu Čechy a Morava a to obecně i konkrétně regionálně (především práce Chada Bryanta, Pavla Maršálka, Jana Kuklíka a Jana Gebharta).

Vzhledem k tomu, že řada jím zkoumaných kauz souvisela s činností represivního aparátu nacistického Německa, by i v tomto ohledu studium literatury a využití jejich poznatků ve vlastním výzkumu mělo být samozřejmostí (především práce Oldřicha Sládka, Stanislav Bimana, Jana Vajskebra, Jana Zumra, Petra Kaňáka a Dalibora Krčmáře). V Plzni se nacházela největší venkovní úřadovna Gestapa v Protektorátu Čechy a Morava. Informace o

jejích aktivitách, příslušnicích i spolupracovnicích lze nalézt v literatuře. Její znalost by pak limitovala komolení jmen předních příslušníků Gestapa a umožnila problematiku retribuce uvést do dalších souvislostí. Např. na s. 40 píše Novák o kauze „Josef Holík a spoluviníci“ o příslušníku Gestapa „Fleischnerovi“. Pravděpodobně myslí Oskara Fleischera, přezdívaného Řezník, který se podílel na zatčení Tří králů a od roku 1942 působil na plzeňské úřadovně. Jednalo se o jednoho z mnoha hledaných válečných zločinců, který spravedlnosti unikl a bez velkých problémů žil v poválečném Německu. Obecně jsou informace v textu autora o pachatelích velmi torzovité, často nepřesné a někdy i zavádějící.

Novák představuje kauzy tak, jak je interpretovaly poválečné bezpečnostní a soudní instituce bez toho, že by to pregnantně uvedl a relativizoval. V tomto kontextu považuji dále za nutné zdůraznit, že poznatky a informace dobových bezpečnostních a justičních orgánů o represivním aparátu nacistického Německa byly logicky velmi omezené. Dnešní stav výzkumu je výrazně dál.

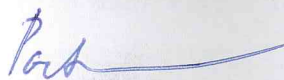
V této souvislosti považuji za nešťastné tvrzení autora, „MLS znal dobové souvislosti, které se s odstupem času při studiu pramenů vytrácejí a je velmi obtížné je do detailu rekonstruovat. Je nad síly a kvalifikaci autora cokoli na tom zpochybnit...“ (s. 23). Nebylo netypické, že soudci i veřejní žalobci si stěžovali v uvedené době na minimum informací, které například o fungování některých nacistických organizací či represivních mechanismů mají. Byli si vědomi, že jejich závěry nemusí odpovídat realitě (viz např. závěrečné zprávy veřejných žalobců a soudců). Vedle toho bychom neměli zapomenout, že retribuční soudy byly de facto soudy stanného charakteru, jejichž praxi nelze považovat za standardní. Většina kauz nebyla řádně vyšetřena, dekret sám měl řadu limitů, na některé z nich autor ostatně sám odkazuje. Rychlost řízení a nemožnost odvolání to jen dokládají.

Orientace v odborné literatuře by autorovi umožnila vyhnout se i dalším nepřesným či zcela zavádějícím údajům. Za všechny uvádím několikrát opakované tvrzení, že trest smrti mohl být vynesen na základě malého retribučního zákona (např. s. 81 „popravených v roce 1948 podle malého retribučního zákona“). Tzv. malá retribuce se opírala o dekret prezidenta č. 138 ze dne 27. října 1945 o trestání některých provinění proti národní cti. Na základě tohoto dekretu mohly Trestní nalézací komise vynést rozsudek trestu odnětí svobody v maximální výši jednoho roku, stanovit finanční pokutu do 1000 000 Kč či potrestat obviněného veřejným pokáráním (k tomu více např. Pavel Kmoch: *Provinění proti národní cti. „Malá retribuce“ v českých zemích a trestní nalézací komise v Benešově u Prahy*. Praha 2015). O trestu smrti v této souvislosti nebyla vůbec řeč.

Detailní znalost literatury, ať už publikované či nepublikované (nejrůznější kvalifikační práce, které jsou běžně dostupné), nabízí výrazně větší možnosti komparace činnosti jednotlivých MLS v kontextu problematiky absolutních trestů. MLS Plzeň i MLS Klatovy patřily mezi soudy, jejichž počet vynesených trestů smrti je výrazný. To sebou samozřejmě přináší logickou otázku, proč tomu tak bylo? Odpověď, bohužel, čtenář v textu nenajde a jen ve velmi omezené míře je konfrontován i se samotnou otázkou.

Přes uvedené kritické připomínky doporučuji práci k obhajobě a v případě, že bude zdařilá, ji považuji za dostatečnou k udělení titulu PhDr.

Vídeň 10. září 2021

Kateřina Portmann